

Lõpped õue – tali tuli!

November, talvekuu tõi kaasa kellele ootamatu, kellele oodatud lume. Harva, kui kogu Eesti saab korraga valge rüü.

Kuu viimastel päevadel oli paks lumikate nii lõunapoolsetel kõrgustikel (ligi 30 cm!) – kus see peaks talviti ka olema –, Järvamaal (25 cm) ja iseigi saartel.

Ruhnu oli kogunisti paar päeva meie kõige talvisema oleku-ga paik – kadripäeva järel sai ta 28 cm kõrguse valge mütsi.

Tuuletormi ja magnetormi

Vanarahvas jälgis novembris hoolega ilmanähtusi mardil ja kadripäeval. Seekord ei külmetanud ei mardil varbad ega kadril küüned. Seepärast ei peaks jõulude paiku nagu suurt külma kallale tulema.

Hullud pakased ähvardasid küll mitmel korral sisse murda, kuid ähvardustega õnneks asi piirduski.

Esimene kümmepäevak oli üle kraadi keskmisest soojem, päikestki nägime tavalisest enam.

Kui teine kolmandik kuust oli lõuna pool igas mõttes tavaline, olgugi tuulisem, siis Lääne- ning Põhja-Eesti said

tunda tõelisi sügistorme. Sünoptikud puistasid tormihoiatusi nagu käisest.

“Tuuletaat, see tõstab tiibu, tormilell on õues ju...” – too vana lastelaul kõlbas esitada pea üle päeva. Tugevad tormid möllasid nii 12., 15. kui 18. novembril. Vist tihedaminigi. Iiliti puhus tuul 25–27 m/s, isegi kaugel sisemaal 16–18 m/s.

Õnneks ei jõudnud meieni päris orkaan, mis rappis kõvasti Taanit ja Saksamaad (puhanguis 35–39 m/s!). Aga ikkagi seisid meil sadamates väiksemad laevad, maal takerdusid hangedesse autod, katkesid elektriliinid.

Lumme uppus nii Kuresaare kui Tallinn. Lume, lörtsi ning vihma sekka tuli kohati isegi kõva rahet, mis olevat “talvilja peesse keerand kui pootsmani suivilja”, nagu kommenteeris üks läänemaalane.

Kui teine dekaad oli õhutemperatuuril normilähedane, siis kuu lõpukolmandik külm. Viimase poole sajandi jooksul on Tartumaal vaid kuuel aastal olnud novembri lõpp külmem tänavusest. Mitmel ööl langes temperatuur õhus –20° lähedale.

Kui meteoroloogia ja hüdroloogia instituudis kokkuvõtteid tehti, selgus, et kogu Eesti ter-

ritooriumi keskmiseks õhutemperatuuriks saadi 0,2° (norm 0,7°). Kõige soojem oli Vilsandil (4,2°), jahedam Jõgeval (–0,8°).

Sademeid tuli parajalt, 56 mm, viiendiku sai oma normist enam Hiiumaa (76 mm), kõige vähem aga Võru (35 mm).

Tugevad tormid ei möllanud vaid maa peal. 8. novembril algas atmosfääris magnetorm, mille taolist pole mitu kuud tunda olnud. Geofüüsikud liigitasid selle ekstreemaalsete ehk kõige võimsamate hulka.

Küllap oleks me taevas olnud ka virmalistest kirju, kui vaid tihedaid pilvi ees polnuks. Neid registreeris vaid Tõraveres asuv magnetomeeter.

Ilmast mujal ja muiste

Atlandi ookeanil jõudis orkaanide hooaeg lõpule, Vaiksel ja India ookeanil aga jätkavad taifuunid oma hävitustööd.

Novembris said kõige rohkem kannatada Filipiinid ja Vietnam. Kenade poeetiliste nimedega suurtormid Muifa (mingis kohalikus keeles ‘ploomiõis’) ja Merbok (‘tuvi’) tapsid seal üle kolmesaja elaniku. Tuhanded majad uhuti minema või jäid mudakihi alla.

Siberis, Alaskal ja Põhja-Kanadas on märke lähenevast talvest: temperatuurid langevad juba allapoole –40°. Seevastu Rooma sai uueks novembri soojarekordiks +27,1°. Ja pea kogu Veneetsia jäi terveltadalaks vee alla.

Talvekuu 1904 oli Tartus külmapoolne (–1,4°), sademeid tuli normikohaselt ehk 55 mm. Maa sai valgeks 13. kuupäeval, kuu lõpuks oli lund 9 cm. Jääkaane sai Emajõgi 14. novembrist.

Postimehele anti teada:

Tallinnast. Esimene lumi – hobe nuhtlus on pilvedest maha sadanud. Saanijalad kriuksuvad vastu ulitsakivisid, pikalt ränunumised sünnitavad luust ja lihast läbilõikavat jälki tundmust.

Hulk aurulaevasid on Peterburist Tallinna põgenenud. Aurulaev “Hurricane”, kes Riias Tallinna pidi sõitma, sattus kange tormi kätte.

Lumi on Peterburist jälle kadunud. Vesi tõusis pühapäeval kanalites meretuule tõttu 4 jalga üle hariliku seisuga ja kohutas madalamate linnajagude elanikke.

AIN KALLIS